

gućnost *on-line* pristupa arhivskim bazama podataka i neposredno pretraživanje elektroničkih kopija dokumenata. Sve to pred arhive postavlja nove zahtjeve i nove poslovne funkcije, ali i dodatne troškove. Kako bi što uspješnije odgovorili na zahtjeve što ih suvremena tehnologija i opći trendovi u arhivskoj službi po pitanju dostupnosti postavljaju pred arhive, autor rješenje vidi u davanju koncesija različitim organizacijama, koje bi time preuzele brigu oko priprema i marketinga arhivskim informacijama, što bi arhivima ostavilo prostora za kvalitetni rad u području njihovih osnovnih djelatnosti.

Elektroničko arhivsko obavijesno pomagalo – iluzija struke ili realnost?, naslov je članka u kojem M. Novak razmatra utjecaj informacijske tehnologije na razvoj strategija pretraživanja arhivskoga gradiva. U budućnosti ćemo moći očekivati probleme pri realizaciji globalnog pristupa do specifičnih baza podataka različitih arhiva. Autor predlaže moguća rješenja, utemeljena na razvoju uvjeta za izradu elektroničkih obavijesnih pomagala. To je moguće realizirati s današnjom informacijskom tehnologijom, ali glavni problem treba očekivati pri primjeni postojećih metoda upita u globalnim arhivskim bazama podataka.

U drugom dijelu časopisa predstavljena su tri članka s područja arhivske teorije i prakse. U svojim tekstovima Michel Duchein i Peter Pavel Klasinc predstavljaju rad Međunarodnog instituta arhivskih znanosti u Mariboru posljednjih godina. Duchein pri tome kratku ocjenu rada Instituta daje kroz prikaz časopisa *ATLANTI* u posljednjih deset godina. Na kraju je predstavljen i projekt evidentiranja arhivskog gradiva u inozemstvu, s posebnim naglaskom na evidentiranje arhivskog gradiva u Štaterskom državnom arhivu u Grazu. P.P. Klasinc se pri tome osvrnuo na neke ranije aktivnosti na evidentiranju gradiva u inozemstvu, te ostvarenja spomenutog projekta.

Snježana Zgorelec

ATLANTI, Vol. 10, No. 1 (2000), Maribor, Slovenija 2000.

Atlanti je časopis koji izdaje Međunarodni institut arhivskih znanosti u Mariboru. Časopis prati i bavi se pitanjima suvremene arhivske teorije i prakse. U sada već prepoznatljivoj koncepciji svaki broj časopisa obrađuje jednu od tradicionalnih tema s područja arhivistike, odnosno prati suvremena kretanja u toj znanosti. Ovaj broj posvećen je petnaestoj konferenciji Međunarodnog instituta arhivskih znanosti koja je održana u Trstu pod naslovom Arhivski operacijski sustavi za manje arhive i arhivske knjižnice (*Archival Software Systems for Smaller Archives and Archive Libraries*). S obzirom da se radi o vrlo aktualnoj temi u suvremenoj arhivistici, ovaj je broj tiskan u dva sveska, od kojih je prvi posvećen operacijskim programima u arhivima, a drugi svezak se odnosi na arhivske knjižnice.

Ovaj broj *Atlanta* objavljuje deset stručnih članaka kroz koje je predstavljen rad arhivskih stručnjaka u procesu automatizacije arhiva. U nastavku se donose izvještaji sa stručnih skupova, te prikazi stručnih arhivističkih izdanja.

Prvi članak Marjana Pivka i Miroslava Novaka, Neki problemi oko izdavanja arhivskih eklektičkih obavijesnih pomagala (*Some problems of developing eclectic archival finding aids*) govori o razvoju i uporabi informacijske tehnologije u arhivima, kao i o problemima pristupa pojedinim odvojenim bazama podataka. Prije svega, autori ističu kako danas pitanje elektronskih arhivskih pomagala u arhivskoj teoriji i praksi ne predstavlja veliki problem, s obzirom da je broj informacija preko Interneta o arhivskoj teoriji i praksi relativno malen. No, s razvojem informacijske tehnologije u arhivima, problemi pristupa različitim bazama podataka mogu se očekivati, tim više što korisnici ne mogu upravljati osnovnim bazama podataka. Kao zaključak oni ističu mogućnost univerzalnog pristupa arhivskom gradivu uz odgovarajuću politiku međunarodne arhivističke zajednice, kao i adekvatnom informacijskom potporom.

Veći dio prostora u časopisu posvećen je tematskoj cjelini o iskustvima pojedinih nacionalnih arhiva i manjih arhiva u procesu automatizacije. Kao osnovni i glavni problem u većini članaka ističe se problem financiranja manjih arhiva. Ovdje su predstavljene rasprave koje bi se svojim iskustvima mogle odraziti i na neka aktualna pitanja u hrvatskoj arhivistici.

Članak Karla-Ernsta Luppriana pod naslovom *MIDOSA online*, iznosi problem malih arhiva, tj. njihovih financijskih teškoća u nabavi adekvatnih softvera za arhivske opise koji se koriste u javnoj upravi. Kao rješenje takvih problema autor navodi primjer Marburške arhivske škole, koja je u suradnji s državnim upravom u Baden-Württembergu osmislila početni program *MIDOSA online*, koji uz manji financijski izdatak omogućuje rad u arhivima, a ujedno povezuje manje arhive s programima javne uprave.

Članak Benjamina Haspela, Računala i računalna mreža u manjim arhivima i dokumentacijskim centrima, problemi i mogućnosti (*The Computer and the net in smaller archives and record centers, problems and solutions*) ne donosi rješenja pojedinih manjih arhiva, već izlaže općenite pogodnosti i probleme. Manji arhivi u sklopu velikih institucija imaju finacijsku pogodnost, koja počinje već od same infrastrukture, pa do nabave suvremenih kompjutorskih programa i opreme. S druge strane, autor govori o problemu neovisnosti takvih arhiva, što nerijetko izaziva nerazumijevanje velikih institucija za probleme specifične arhivskoj struci, što se dakako odražava i na odabiru operativnih kompjutorskih programa. Samostalni manji arhivi u stalnom su nedostatku osnovnih financijskih sredstava te im je time onemogućena nabavka suvremenih operacijskih sustava.

Michail V. Larin u članku Smjernice za izradu i usvajanje arhivskih sustava u Rusiji (*Richtlinien für die Projektierung und EInsätzung von archivischen Software Systeme in Russland*) daje primjer organizacije arhivske službe u Rusiji. Arhivi se nalaze u centraliziranoj javnoj upravi, a sastoje se od federalnih regionalnih i mjesnih arhiva. Djelatnost ruskih arhiva organizirana je na općeprihvaćenim pravilima i metodama. Automatizacija arhiva zasniva se na tehnološkoj standardizaciji i programskoj opremi sukladnoj novim informacijskim dostignućima. Postoje dva tipa programske opreme (softvera): standardni, koji je ujedno i centralizirani i pojedinačni. Standardizirani program nudi dvije baze podataka, za "arhivski fond" i "katalogski fond". Obje baze koriste se u 53% slučajeva mjesnih arhiva i u nekim manjim arhivima, dok je samo nekoliko različitih baza podataka kreirano posebno za manje arhive. Pojedinačnim softverima koriste se arhivi poduzeća u nekim regijama (Moskva, Tatarstan Čuvašija, Permska oblast). Kao zaključak, M. Lavrin smatra kako bi se lako mogla koristiti kombinacija svih navedenih informacijskih sustava, a to bi se postiglo i uvođenjem jedinstvenih pravila, zakonodavstva i metoda, prema kojima bi se koristio proces arhivske informatizacije.

Primjer informatizacije u Škotskoj predstavila je Ishbel Barns u svom članku Škotska arhivska mreža (*The Scottish Archive Network*). Projekt informatizacije vrijedan 4 000 000 funti ostvario je elektronsko umreženje s pedeset škotskih arhiva te je omogućio dostupnost informacija cijelom svijetu. Kao poticaj ovom projektu, tj. izradbi programa SCAN, autorica navodi sve veće zanimanje javnosti za svaku vrstu informacija, a posebno za genealogiju i lokalnu povijest. Ovakvim umreženjem i dostupnošću na Internetu, autorica ukazuje na veću upotrebu arhivskih dokumenata, kao i na popularizaciju samog arhiva. SCAN je jedinstven program, koji je uspio ujediniti centralnu i lokalnu vlast u zaseban sektor s kojima se mogu povezati i manji arhivi.

Autori Annie Denizart i Vincent Doom, u svom članku AVENIO, program za stručnu obradu arhivskoga gradiva (*AVENIO- un programme pur la gestion des documents d'archives*) predstavljaju ovaj izuzetno koristan i operativan program. AVENIO je program koji se koristi u većem broju arhiva Italije pri procesu automatizacije arhivskih poslova, od preuzimanja gradiva, do njegovog popisivanja. Program odgovara obradi različitih tipova arhivskoga gradiva. Prema mišljenju autora, razvoj programa ovisit će o novom načinu korištenja i posredovanja informacija.

Jedan od uspješnijih primjera suradnje je svakako primjer suradnje štajerskih državnih arhiva s manjim arhivima. Josef Riegler u članku Suradnja Štajerskih državnih arhiva s manjim arhivima pri zaštiti i opisu arhivskoga gradiva (*Zusammenarbeit zwischen dem Steiermärkischen Landesarchiv und kleineren Archiven bei Bestandserhaltung und Bestandserschließung*), ističe neophodnost takve suradnje, kao i njezinu učinkovitost u praktičnom radu. Manji arhivi šalju svoje djelatnike na

izobrazbu u državne arhive, gdje oni usvajaju praktična znanja o uređenju arhiva te o izradi obavijesnih pomagala na tradicionalan način, ali se ujedno upoznaju i sa suvremenim informacijskim tehnologijama. J. Riegler kao zaključak naglašava praktičnost i ekonomičnost takve suradnje.

Kao predstavnik Hrvatskog državnog arhiva, na konferenciji je sudjelovao Martin Modrušan s člankom Upotreba računala u traženju podataka iz inventarne knjige mikroteke (*The use of computer in information retrieval from the inventory of microforms*). Uglavnom upozorava na činjenicu kako je upotreba računala u arhivskim obavijesnim pomagalima neophodna, a da je potreba za informacijama sve veća, što iziskuje od arhivista dobru bazu podataka.

Predstavnik Mađarskog nacionalnog arhiva György Rác u svom članku Baza podataka za dokumente prije 1526. u Mađarskom nacionalnom arhivu (*A data base to the pre-1526 documents kept in the Hungarian National Archives*), opisuje bazu podataka koja se počela stvarati još 1983. godine, a danas predstavlja najvredniju bazu podataka u Mađarskom državnom arhivu. S upisom 320.000 dokumenta, ova baza podataka predstavlja i veliku internacionalnu vrijednost. Baza podataka sadrži dokumente od vremena nakon Mohačke bitke 1526. godine, pa do 19. stoljeća te time predstavlja izuzetno vrijedne izvore za mađarsku povijest, kao i za povijest Hrvatske i okolnih zemalja. Ti dokumenti nemaju samo značaj za povjesničare, već i za lingviste, arheologe, kao i povjesničare umjetnosti. G. Rác navodi teškoće pri obradi tako vrijednih dokumenata i njihovog popisivanja u bazu podataka, no istovremeno ukazuje na vrijednost takvog pothvata, koji bi trebalo provesti i u ostalim zemljama karpatskog bazena radi lakše dostupnosti i pregleda.

Na kraju, nakon pregleda novije arhivističke literature, slijede različiti izvještaji sa stručnih skupova, kao i vijesti s područja arhivske tehnike.

Kao zaključak mogla bi se naglasiti potreba za časopisima ovakvog karaktera, koji prate suvremena kretanja u arhivistici te donose mnoštvo praktičnih primjera i iskustva evropskih arhiva. Praktična iskustva na području automatizacije, koja je danas jedno od najaktualnijih pitanja u arhivistici, zacijelo daju dobar prilog za mnoge, a svakako i za arhive u Hrvatskoj.

Ana Holjevac Tuković

The Danish National Archives issue new regulations on electronic filing, INSAR, br. 8, ljeto 2000, str. 3 i 7

INSAR (*Information Summary on Archives*), časopis Europske unije namijenjen razmjeni arhivskih informacija zemalja članica i institucija Europske unije, u posljednjem broju donosi članak Kirstena Villadsena Kristmara, voditelja sekcije za IT arhive